

PROLETAREC

ŠTEV.—NO. 1054.

CHICAGO, ILL., 24. NOVEMBRA, (NOVEMBER 24,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

VSEBINA.

ČLANKI.

A. D. F. apelira za premogarje.
Razkoli v nemški komunistični stranki.
Hearstove intrige proti Mehiki.
Po 15. letih—druga slovenska debata v Chicagu.

Pomožna akcija za stavkujoče premogarje.
Strojne puške proti delavcem v Coloradu.
Ameriški vtisi (Anton Kristan).
Internacionalni strokovni kongres v Parizu.
Koliko članov ima fašistična stranka v Italiji.

IZ NAŠEGA GIBANJA.

Nekaj misli o prošlih volitvah v Clevelandu.
Igra in vinska trgateg v Warrenu.

Letna seja kluba JSZ. v Collinwoodu.
Kaj bo v nedeljo v Springfieldu.
Predavanje v klubu št. 1, JSZ.
"Kanonirji ga s ta velikim pokajo".
Letne seje klubov JSZ.

RAZNO.

Pravljica o šipku (Ivan Vuk).
Vščipci.
Pa se je oglašil mežnar . . .
NAŠI ODRI:
"Deseti brat" v Sheboyganu.
Klub št. 49 JSZ. vprizori dramo "Zadnji dan".
Koncert "Save" bo v nedeljo 27. novembra.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Published by Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba (Jugoslav Workmen's Publishing Co.) Izhaja vsak četrtek. Published Every Thursday. Naročnina (Subscription Rates: United States and Canada za vse leto (per year) \$3.00, pol leta (half year) \$1.75; Foreign Countries, za leto (per year) \$3.50; pol leta (half year) \$2.00.
Address: PROLETAREC, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Telephone: ROCKWELL 2864.

Zanimivosti Družinskega Koledarja letnik 1928.

ALI veste, da je v Ameriki več kot še enkrat toliko slovenskih podpornih društev kot hrvatskih? Ali je vam znano, da znaša imovina slovenskih podpornih organizacij več kot še enkrat toliko kot hrvatskih? Srbi imajo samo okrog polovico manj podpornih društev kot Hrvatje, dasi jih je v Ameriki v primeri s Hrvati in Slovenci jako malo.

Statistika naših podpornih organizacij je priobčena v Ameriškem družinskem koledarju za l. 1928, v katerem so med drugimi tudi sledeča statistična poročila: Zelo obširen del koledarskih podatkov, kakršnih nima noben drugi jugoslovanski koledar v Ameriki. Popolen revidiran seznam jugoslovanskega časopisja v Ameriki. Revidiran seznam slovenskih dvoran in domov v Ameriki, Jugoslovanski koledarji v Ameriki, Slovenci v Argentini, popolen seznam slovenskih župnij in šol, članek o starodavnih zanimivostih, članek o delavskih radio postajah, "45 jugoslovanskih listov v Ameriki", "Slovenske knjige in brošure, ki so izšle v Ameriki" (zanimiva, velikopomembna statistika), "Koliko je različnih jezikov na svetu", "Jugoslovanska Socialistična Zveza", "Dramatika in predavanja", "23. leto po ustanovitvi Proletarca", "Dopisovanje v slovenske liste" in mnogo drugih člankov ter statistik te vrste.

Se noben letnik ni bil ilustriran tako bogato kakor je letnik 1928. Uprava je potrošila v ta namen \$200 več kot običajno. Več slik so nam napravili umetniki namenoma za ta koledar.

V številu sotrudnikov prekaša vsak prejšnji letnik.

Koledar izide v teku nekaj dni in bo povečan, kakor lansko leto. Cena mu ostane ista. Mi ne *SILIMO* nikogar, da naj ga vzame, ker vemo, da bo razprodan v teku nekaj tednov ko hitro pride na trg. "Dobro blago se samo hvali". Tisti, ki naročajo "Ameriški družinski koledar" od leta do leta, vedo, da je to knjiga, ki je res *K N J I G A*.

Stane \$1. Za večja naročila popust. Za inozemstvo posamezen izvod \$1.10.

Naročila naslovite: Proletarec, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 1054.

CHICAGO, ILL., 24. NOVEMBRA, (NOVEMBER 24,) 1927.

LETO—VOL. XXII.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

A. D. F. APELIRA ZA PREMOGARJE.

Ameriška Delavska Federacija je imela 15. novembra v Pittsburghu konferenco, na kateri je obravnavala situacijo med stavkujočimi premogarji v Pennsylvaniji in Ohiju, ki je kritična. Prisotni so bili glavni in distriktni odborniki premogarske unije (U.M.W.) člani eksekutive A.D.F., med njimi njen predsednik William Green, ki je bil nekoč premogar in potem glavni blagajnik U.M.W. predno je bil izvoljen na Gompersovo mesto, ter par sto drugih odbornikov unij.

Urad U.M.W. pravi, da je na stavki v pennsylvanskih in ohijjskih okrajih 150.000 premogarjev, ki štejejo s svojimi družinami okrog 600.000 oseb. Zaslužka ni, zima je tukaj in glad. Ni obleke, ni jela, in v neštetih slučajih ni stanovanj, ker so kompanije izgnale tisoče družin iz svojih hiš. Unija jim gradi šotore in barake.

Poročilo, ki ga je podal predsednik Lewis, je obsodba režima v Pennsylvaniji. Posebna policija, zvana *coal and iron police*, državni orožniki, znani pod imenom kozaki, šerifi in deputiji so na strani kompanij v boju proti stavkarjem. Razmere so tako kričeče, da morajo vzbuditi ameriško ljudstvo ter ga pripraviti, da se zainteresira za trpeče rudarje, njihove žene in otroke.

Civilne svobodščine so stavkarjem odrečene. Postopa se z njimi kot da so podaniki v kaki absolutistični monarhiji za časa fevdalizma, ne pa državljani republike, ki je sprejela v svojo deklaracijo neodvisnosti tudi izjavo, da smo vsi ljudje enako rojeni in enako upravičeni do vseh dobrin in do enakih pravic. Sodniki izrekajo sodne prepovedi proti stavkarjem in uniji tako smelo, kot da je U.M.W. ena najnevarnejših organizacij, katere se je treba varovati kakor kuge.

Razmere med stavkarji so torej bedne, pravice so jim odvzete, dasi jih tudi prej niso mnogo imeli, in kompanije uvajajo v svoje teritorije mnenje, kakor da so stavkarji uporniki, ki se branijo delati, ki odklanjajo lojalnost deželi, sabotirajo obrate, škodujejo prosperiteti ter branijo delati tistim, ki hočejo. Kdor komu brani delati organizirano, postopa proti ameriškim načelom, pravijo kompanije. Sodišče jim

pritrdi, kajti vsakdo v tej deželi ima pravico do dela kjer in kadar hoče . . .

Odborniki premogarske in drugih unij v Pennsylvaniji so poročali o fevdalni policijski kontroli in pa, da je pomoč premogarjem nujno potrebna. Nimajo zadostne hrane; obleke, obutval in živil zelo primankuje. Unija bo morala potrošiti pol milijona dolarjev, da zgradi za izgnane familije začasna stanovanja.

To je položaj stavkarjev, pa ne v Rusiji, ne v Nemčiji, ne v Mehiki, ampak v Zedinjenih državah ameriških.

600.000 ljudi strada. Magnatje, ki lastujejo premog, se ne brigajo. Kaj je njim 600.000 lačnih delavcev, njihovih žen in otrok! Brigajo se edino za profit, in ga hočejo čimveč. V interesu profita so zelo interesirani v politiki. Kajti le tako je mogoče, da ima peščica kapitalistov vso politično oblast v Pennsylvaniji v svojih rokah. Ne vso, kajti v Readingu jo nima več. Delavstvo v Readingu ve, čemu je izvolilo socialistično mestno upravo.

In kaj je storila izredna konferenca odbornikov unij?

Sklenila je *apelirati*. Predsednik William Green je telefonično pozval guvernerjevega tajnika in ga vprašal, kedaj bi mogel sprejeti unijsko deputacijo. Pennsylvanski guverner Fisher, ki je bil izvoljen proti volji premogarske unije, ni odklonil predloga unije, kajti A.D.F. in njen predsednik sta respektirana v vseh ameriških krogih. Posebna deputacija je bila poslana k guvernerju, mu pojasnila položaj ter ga prosila, da naj intervenira. Bil je zelo prijazen in je obljubil situacijo preiskati, da vidi, če oblasti v premogokopnih okrožjih res zlorablajo svojo avtoriteto. Unija mu je dala dolgo poročilo, podprto z zapriseženimi dokazi. Ampak guverner bo preiskoval, kar vzame čas . . .

Green je telefoniral tudi v Washington in prosil predsednikovega tajnika, naj mu izposluje z njim konferenco. Tajnik mu je odgovoril, da bo Coolidge na razpolago 21. novembra.

To sta dve osebi, na katere apelira ameriško strokovno organizirano delavstvo za pomoč. Tretji apel je ista konferenca naslovila ameriškim cerkvam, prosvetnim, liberalnim in dru-

gim svobodnim ustanovam za pomoč v borbi proti tiranstvu sodišč in policije. To je bila prva večja konferenca ameriških unij, sklicana, da pomaga premogarjem, ki so prizadeti v tej stavki. In je sklenila pomagati kolikor največ mogoče gmotno in moralno. Obrnila se je za pomoč na vse ki bi mogli pomagati in specialno na governorja Pennsylvanije in predsednika Zedinjenih držav.

Oba sta bila izvoljena v prvi vrsti z delavskimi glasovi. Mnogi delavci in tudi unijski voditelji so agitirali zanju; npr. predsednik premogarske unije Lewis je agitiral za Coolidge. Sedaj nanj apelira za pomoč v stiski rudarjev, ki so brez "delavskih prijateljev".

Na konvenciji Ameriške delavske federacije, ki se je vršila to jesen v Los Angelesu, so mnogi vodilni delegatje prvič javno podvomili v nezmotljivost "nestrankarske politike" kakor jo zastopa A.D.F. Gompers je ustvaril vero vanjo, toda premnogi slučajji so delavstvu dokazali, da tisti, ki so delavski prijatelji v volilnih kampanjah navadno prenehajo biti delavski prijatelji ko hitro so izvoljeni. Konvencija v Los Angelesu je sklenila, da se bodo unije v bodoče bolj pečale s politiko, seveda še vedno na nestrankarski bazi. Še nekaj losangelskih konvencij in takih konferenc kot je bila v Pittsburghu, pa bo morala sprejeti sklep, da je nestrankarska politična taktika A.D.F. delavskim interesom škodljiva. Dolgoletna šola izkušenj jih bo prisilila vanj, kajti republikanska in demokratska stranka nista tukaj zato da bi varovale delavske interese, ampak da služita kapitalizmu. Progresivci, kolikor jih je v eni ali drugi, ne morejo nuditi efektivno pomoč, ker niso stranka, ampak posamezniki, ki pa v kritičnih momentih najraje glasujejo z večino. Organizirano delavstvo potrebuje v svojem lastnem interesu in v interesu splošnosti svojo stranko. Čimprej to spozna, toliko bolje za premogarje in vse drugo delavstvo te dežele.

Koliko članov ima fašistična stranka v Italiji.

Fašistični buletin, ki objavlja razne statistike in podobne informacije, tikaže se fašistične stranke v Italiji, piše, da ima 1,234,052 članov, ki se dele 1,000,052 moških, 75,000 žensk, 150,000 deklet, in 9,000 vseučiliščnikov.

Disciplina v fašistični stranki je stroga, a ni povsod enako uveljavljena.

Skrinja modrosti.

KREPKO, Jernej, krepko so mi vtepli v kožo pravo spoznanje, krepko vtepli postavilo in zapoved: da je pravica ustvarjena za tiste, ki so jo ustvarili . . . Največji zaklad je spoznanje, pa če je vtepeno s cepci!

(Ivan Cankar: "Hlapec Jernej".)

Hearstove intrige proti Mehiki.

Ponarejeni dokumenti.

William Randolph Hearst, multimilijonar, lastnik svinčenih rudnikov v Severni Dakoti, velikih zemljišč v Californiji in zgradb v raznih ameriških mestih, ima celo vrsto dnevnikov; in ima tudi velikanska zemljišča v Mehiki.

"Ameriški" interesi v Mehiki so torej tudi Hearstov interes.

Kadar se mu mehiška vlada posebno zameri, tedaj dobi prostituiran Hearstov žurnalistični štab navodilo, da naj obnovi organizirano propagando laži in hujskanja proti Mehiki. Ne samo enkrat je to časopisje skušalo pridobiti ameriško javno mnenje za vojno napoved Mehiki, in priobčilo je nešteto člankov, vesti in kartonov, s katerimi je dokazovalo, kako koristno bi bilo, ako bi bila Mehika pod vladno Zedinjenih držav.

Okrog 10. novembra je Hearstovo časopisje zagnalo silen vik, da je razkrilo zarote mehiške vlade proti Zedinjenim državam. Naglašalo je z veliki naslovi, da je se je spretnim Hearstovim reporterjem posrečilo dobiti v roke dokumente mehiške vlade, ki dokazujejo, da je Calles s člani svojega kabineta financiral revolucijo progresivcev v Nikaragvi; pošiljal jim je orožje in velike vsote denarja, vse v interesu "boljševizma".

Ko je Hearstovo časopisje začelo objavljati takozvane dokumente iz tajnih arhivov mehiške vlade, jih je ameriški svet čital precej pozorno, kajti to ni kar tako, če takale dežela kot je Mehika izziva velike Zed. države . . .

Mehiška vlada je takoj poslala v svet izjavo, da dokumenti niso njeni in niso vredni niti toliko, da se bi z njimi pečala. Dodala pa je, da so ji bili pred tedni ponujani za \$25,000, češ, kupite jih "nazaj", ali pa jih prodamo ameriškim listom. To je bilo torej izsiljevanje, in mehiška vlada je ponudbo odločno odklonila. Hearstovi listi so jih seveda objavili za avtentične, in zatrjujejo, da so pravi posnetek originalov.

Ponarejanje dokumentov je v intrigarski diplomaciji in v žurnalizmu stara igra. Nobenkrat pa ni bilo tega ponarejanja toliko kot med vojno, po vojni in še sedaj, dasi za spoznanje manj kot pred par leti.

Za nepristranskega človeka je tukaj eno vprašanje. Recimo, da bi Mehika resnično podpirala progresivce v Nikaragvi na način, kot trdi Hearst. Progresivci so izvolili predsednika Nikaragve in večina ljudstva je bila zanj. Ameriška vlada ga ni hotela priznati, pač pa je imela izbranega za predsednika človeka, ki je bil preje plačan agent ameriških denarnih interesov. Ljudstvo Nikaragve ga je odklonilo, in te-

daj so prišli ameriški pomorščaki ter rekli: Mi smo poslani v Nikaragvo, da protektiramo ameriške interese. Ameriški interes je med drugim zahteval tudi protektiranje tiste vlade v Nikaragvi, katere ljudstvo v svojem interesu ni maralo. Začela se je vojna, in od tedaj, to je od zadnjega poletja, delajo čete Zedinjenih držav v Nikaragvi "red in mir". Več sto, morda več tisoč, domačinov so že poklale ameriške strojnice in bombe iz ameriških aeroplanov. In naravno, da imajo v tajnih arhivih v Washingtonu dokumente, ki pripovedujejo, kako in čemu je prišla ta dežela v Nikaragvo, v kateri se umešava v njene notranje zadeve s pomočjo orožja, denarja in diplomacije.

Kaj pa, če bi dovolili Mehiki isto pravico? Če ta dežela lahko pomaga reakcionarjem in ameriškim kapitalističnim interesom v Nikaragvi, čemu ne bi smela liberalna Mehika pomagati liberalcem v Nikaragvi? Zakaj dvojna mera?

Hearstovo časopisje pravi, da je liberalno, naklonjeno delavstvu itd., v resnici pa služi največ poneumnjevanju, intrigam in demagogiji.

Po 15. letih—druga slovenska debata v Chicagu.

V svojem uvodnem govoru v debati o sporni transakciji med SNPJ. in Zadržno banko je Frank Zaitz, ki je govoril v prilog sklepa gl. odbora, dejal, da kolikor je njemu znano, je to druga debata med Slovenci v Chicagu. Na prvi pred 15 leti sta debatirala Etbin Kristan in Anton Sojar. Tisto sicer ni bila debata v pravem pomenu besede, a pokojni Sojar, tedaj župnik čikaške fare, se je končno vendarle odzval ter "nekaj" govoril. Nato je Fr. Zaitz izjavil:

"Namen ki sem ga imel s predlogom za aranžiranje te debate, je bil in je, da pridemo pred članstvo čikaških društev z argumenti za in proti, in potem naj sodi. Sodi in presoja pa naj RAZUMNO, ne v okvirju predsodkov, mržnje in hujkanj. Moj apel je vedno apel na razum, ne na instinkte in predsodke."

V 40 minut dolgem govoru je podal sliko našega zadržništva v domovini, naših odnošajev z njo, problema SNPJ. pri izplačevanju posmrtnin dedičem v starem kraju, in pri tem sproti pobijal demagogične argumente nasprotnikov.

Izjavil je, da ta borba sedaj ni borba *RADI TRANSAKCIJE*, ampak ima *NAČELNI* značaj, in to je vzrok, da je pozval predstavnika protivne struje, da pove na zboru svoje argumente in poda *DOKAZE* za trditve ki jih je navajal.

Citiral je zapisnike sej, citiral razne statistike, in dokazal, da ni v vsej stvari ničesar napačnega, da je bil sklep gl. odbora storjen v najboljšem namenu. Kot vsak tak naš korak, je hotela reakcija tudi tega preprečiti, in zato je zagnala ta krik, pri tem pa je dobila sodelovanje tudi od znotraj. Sedanja borba je torej borba nazadnjaštva, da omaje med članstvom zupanje v njegovo vodstvo, da izpodkoplje temelj, na kakršnem se je razvijala SNPJ.

M. J. Turku je šel prvi govor zelo gladko, ni pa skončal vsega kar je imel pripravljenega. Navajal je,

da so gl. odborniki v "pojasnjevanjih" med seboj v konfuziji, da je prišla iniciativa za transakcijo "od bank" radi biznisa, da je delokrog SNPJ. samo v Zed. državah, Kanadi in Mehiki, da nam stari kraj ne plačuje izrednih asesmentov, poročstva so tukaj boljša, dasi je tudi tukaj mogoče da kedaj kaj izgubimo. Konstatiral je tudi, da delavstvu v starem kraju ne bo s tako majhno vlogo prav nič pomagano.

Njegov drugi govor je bil zelo konfuzen, posluževal se je demagogičnih vzklikov, včas pa se je spoza bil in rekel tudi kaj nerodnega. Npr., Zaitz je v drugem govoru prečital pogodbo glede te transakcije, katero je notarsko verificiral M. J. Turk. Logično bi bilo, da bi Turk, ko je pogodbo takrat prečital, dejal: "Jaz sem nasproten, meni se stvar ne zdi v skladu s pravili, nočem biti soudeleženec pogodbe." Namesto tega pa je dejal v debati:

"Jaz za denar vse podpišem."

Ko je nastal splošen smeh, se je opravičeval, da je rojen v Ameriki in da je morda rekel kar ni mislil. A to ni prvič, da je rekel kaj takega. Slovenščina mu teče zelo gladko.

V zaključnem stavku je z najvišjim glasom apeliral, naj članstvo SNPJ. nikar ne odobri te vloge v Zadržno banko, kajti "mi smo v Ameriki, smo republikanci in nočemo podpirati MONARHIJE Jugoslavije — — —!"

Preje je govoril, da se s \$50,000 niti delavstvu ne more pomagati, v zaključnem stavku pa je na vso moč naglašal, kako bo ta vsota dvignila in POMAGALA MONARHIJI.

Čudi se, ako moreš!

Na koncu je bilo glasovanje, s katerim bi se imeli udeleženci debate izreči za sklep gl. odbora ali pa proti. Predsedoval je John Underwood.

"Ko bi Turk ne insistiral na glasovanje, ampak privolil po debati na vprašanja enemu ali drugemu, bi bila ta debata RES informativna, in članstvo bi sodilo tam kjer je prostor zato," je izjavil Zajec.

Agitacija od strani opozicije je bila—rekel bi—"neznosna". Videl si ljudi ki jih ne vidiš nikoli ne na sejah, ne na priredbah. Videl si ljudi, ki so prišli pripravljeni ploskati Turku, pa če bi govoril še večje bedastoče. Ko se je začelo glasovanje, so naši opazovalci videli, kako nesigurna je bila struja, katero je zastopal M. J. Turk. Šum je naraščal; ko je predsednik že drugič pojasnil predlog, so se še vedno množili klici, naj se pojasni, o čem se glasuje. Dve uri je človek na debati, in potem — vprašuje, kaj je vse to!

Ko je bilo predsedniku tega zadosti, je shod zaključil, ker je bil to najpametnejši izhod, "opozicija" pa je vsa vesela vskliknila: "Mi smo imeli večino, pa čeprav boste rekli da "ne". Nič niso izdala vprašanja: Čemu pa ste postajali tako nemirni in vpili, če ste bili sigurni samega sebe?" Človek lahko ploska na vso moč in zraven še cepeta z nogami, toda pri glasovanju ima SAMO EN GLAS. Ploska lahko za tri — glas je eden. Na pristranost predsednika se ne morejo izgovarjati, ker ni bil pristranski.

Ta debata bo imela to dobro posledico, da je pripravi marsikoga — misliti, ki dosedaj ni, oziroma je mislil kakor je hotela reakcija v in izven SNPJ. — P.

Jugoslovanska Socialistična Zveza je organizacija naprednega slovenskega delavstva. Če si njen član, bodi ponosen, da pripadaš najaktivnejši organizaciji jugoslovanskega delavstva v Ameriki.

Razkoli v nemški komunistični stranki.

Spori v ruski komunistični stranki imajo svoje posledice tudi v nemški in nekaterih drugih. Nemška ima že več let ljute notranje boje; vsa prizadevanja kominterne, da se jih ublaži, so bila zamanj. Nekaj voditeljev je bilo odstavljenih, nekaj celo izključenih, a tudi novi, ki so vzeli njihova mesta, se niso mogli sporazumeti. Veliko neprilik imajo posebno tiste komunistične stranke izven Rusije, ki ne sprejmejo vsakega ukaza kominterne.

Npr., dokler je bil Zinovjev glava tretje internacionale, ga je slavilo vse komunistično časnopisje; vsako njegovo besedo je citiralo kot najsvetejši evangelij. Ko hitro pa ga ruska komunistična stranka ni marala več, oziroma ko hitro so ga izpodrinili, je padel v očeh vseh tistih komunističnih strank, ki tekmujejo za naklonjenost vodstva kominterne, pa naj jo vodi kdorkoli. Ameriški komunisti npr. s pokojnim Ruthenbergom na čelu so se takoj izrekli proti Zinovjevu in sporočili svojo lojalnost novemu vodstvu. To je potrebno vsem takim strankam, kajti odstavljene voditelji so, samoposebi umevno, odstavljene tudi od blagajen. V letu 1927 se je vršil najhujši boj proti Trockiju, ki je bil eden prvakov druge ali boljševiske revolucije in za Leninom največji voditelj sovjetske unije. Danes je samo še izključen opozicionalec, in zbit je na tla z metodami, kakršne

je preje sam propagiral. Vse servilne kom. stranke v drugih deželah so sporočile svojo soglasnost z vodstvom, kar znači, da so obrnile Trockiju hrbet ker ni več odločujoča oseba.

Nemška komunistična stranka, ki je izven ruske ena najjačjih, pa ni sprejela načela servilnosti kar tako na lepem, ampak je veliko razpravljala kdo da je bolj v pravem. Že itak znatne razlike med strujami, so se radi sporov v ruski komunistični stranki še povečale, in kot se glasi poročilo iz Berlina, datirano dne 15. novembra, se je nemška komunistična stranka razdelila v tri separatne stranke: "Originalna komunistična stranka" se imenuje skupina, ki je ostala lojalna Moskvi. Ta, kot se glasi dotična vest, celo zahteva, naj ruska revolucija postopa s "kontrarevolucionarjem" Trockijem in drugimi enako, kakor je francoska revolucija. Naj se jih pomori! Pozablja pa pri tem, da prav tukaj velja pravilo, da kdor se z mečem vojskuje, bo z mečem pokončan. Če se začno voditelji klati med seboj, je konec revolucije! Druga stranka, ki se je odcepila, se imenuje Radikalna komunistična stranka, in tretja, Komunistična delavska stranka. Skupina, ki je lojalna vodstvu kominterne, ima v državnem zboru 45 poslancev, Trockijeva ali opozicijska komunistična skupina pa jih ima 15. Vendar pa to razmerje ne bo dolgo ostalo, kajti nobena komunistična stranka, ki nima priznanja Moskve, se ne vzdrži pri življenju. Zanimivo je, da se veliko odstopivših komunistov v Evropi povrača v socialistično gibanje.

POMOŽNA AKCIJA ZA STAVKUJOČE PREMOGARJE.

Premogarji v Pennsylvaniji in Ohiju so izprti že osmi mesec. Mnogi so bili izprti že pred 1. aprilom; 150.000 premogarjev je prizadetih, skupaj z ženami in otroci blizu 600.000 oseb.

Pomoč je nujna. V New Yorku se je pod okriljem Lige za industrialno demokracijo in Ameriške unije za civilne svobodščine (American Civil Liberties Union) organizirala posebna pomožna akcija pod imenom Emergency Committee for Strikers Relief, ki zbira finančne in druge doneske v pomoč stavkujočim premogarjem in njihovim družinam.

Tej akciji predseduje Norman Thomas, direktor Lige za industrialno demokracijo in član imenovane unije civilnih svobodščin. Blagajnik je Forrest Bailey, oba splošno znana Amerikanca v delavskih in progresivnih krogih, oba poštenjaka, ki bosta vse storila, da bo pomoč čim izdatnejša.

Naslov je: Emergency Committee for Strikers Relief, Presbyterian Bldg., 156 Fifth Ave., Room 1027, New York, N. Y.

Prispevki se lahko pošiljajo tudi na naš urad, da jih odpošljemo na določeno mesto.

Priporočamo našemu delavstvu, posebno našim klubom, da organizirajo akcijo za zbiranje obleke. Marsikdo ima kakšno obleko, obuvala itd., ki jih morda ne potrebuje, oziroma bi jih lahko utrpel ter jih dal družinam stavkarjev. Obleke ne bomo pošiljali v New York, ampak direktno v stavkovna okrožja v kraje, ki jih nam bo določil omenjeni Relief, ali pa Konferenca JSZ. v vzhodnem Ohiju in Konferenca JSZ. za zapadno Pennsylvanijo.

Npr., v Clevelandu, Chicagu, Milwaukeeju, Collinwoodu, Waukeganu in drugih mestih naj se ustanovi odbor, ki bo določil prostor v naselbini kamor naj se obleko za stavkarje pošlje. Navodila, kam naj se jo pošlje potem, pa dobite od tajništva J. S. Z.

Poverjeništvo J.R.Z. je poslalo v pomoč stavkarjem v Penni \$700, in v vzhodni Ohio \$300; v teh dveh krajih je borba najhujša in pomoč najnujnejša. JSZ. je odposlala tudi nekaj obleke. Ker vemo, da naše delavstvo v teh časih splošne depresije ne more toliko pomagati finančno kot bi v drugem slučaju, apeliramo nanj, da stori kolikor največ more v kontribuiranju obuval in oblek. — TAJNIŠTVO J.S.Z.

ANTON KRISTAN:

AMERIŠKI VTISI.

(Konec.)

Ameriško združništvo.

Namenoma sem si pridržal "za nazadnje", da povem par besed o ameriškem združništvu. Najteže mi gre baš tu izpod peresa, ker sem pač zadrugar izza mladih let in me je ameriško združništvo edino, če smem tako reči: precej "razočaralo"! Poznam že od popreje razna poročila o ameriški združni ligi in o "Central Cooperative Exchange", ki sta obe združni organizacijski centrali: prva je nekaka združna zveza, druga pa nakupovalna in prodajna centralna zadruga. Nisem si mogel prav predstavljati, zakaj je tako, kakor so pripovedovala poročila. No, prepričal sem se, da je Amerika res — drug svet. Ko sem se razgovarjal prejšnja leta na raznih združnih kongresih s poznavalci Amerike o ameriškem, to je: v Ameriki rojenem in povsem amerikaniziranim delavstvu, se je čula večkrat krilatice, da "hoče ameriški delavec iz delavskega razreda v razred kapitalistov". Ortodoksni marksisti so se temu smejali, češ saj je to bedarija, zlasti v Ameriki, kjer je kapitalizem tako rekoč prerasel samega sebe. Dežela Morganov in Vanderbilto . . .

Na potu v Združene države ameriške sem o tem mnogo premišljeval in bil zelo radoveden, kako bo. V Ameriki sami pa so mi razgovori z angleškimi delavci in z angleškimi delavskimi zaupniki potrdili, in vpogled v zakulisje, v strokovno osredje, pa me je celo prepričal, da je ta krilatica žal prav blizu resnice.

Delavci delničarji v privatnih kompanijah.

Po verodostojnih virih sem konstatiral, da je v zadnjih petih letih ameriško delavstvo n. pr. pokupilo za 700 milijonov dolarjev delnic raznih podjetij. V strokovnih vodilnih glasilih sem videl in čital priporočila za nakup delnic raznih družb, in sicer kar na prvi strani. Poznavalci so mi zatrjevali, da je 15 milijonov delavcev med akcionarji v Združenih državah ameriških in to med akcionarji čisto kapitalističnih podjetij. N. pr. 2,800,000 farmarjev poseduje delnice raznih poljedelskih podjetij. Železniške akcije — vse železnice so delniške družbe — so prav priljubljen papir delavskih delničarjev. Preteklo zimo je n. pr. newyorška centrala železniške družbe prodala v enem tednu 68,000 svojih delnic med lastne delavce, kar se je s ponosom povdarjalo v časopisju.

Življenskih zavarovalnih polic je izdanih v Ameriki, večinoma seve med delavce, nad 40 milijonov komadov.

Poznavalci trde in statistika potrjuje, da je ameriško delavstvo naložilo v zadnjih petih letih v banke 15 milijard dolarjev na hranilne konte, 100 milijonov pa še v akcije eksotičnih vrednosti.

Nič čudnega ni, da je pri takšnem razpoloženju v zadnjih letih zrastle 40 delavskih bank pod raznimi imeni širom Zedinjenih držav.

Iskal sem motivov in hotel dobiti zaključek: "Mogoče nameravajo ameriški delavci s tem načinom vlaganja denarja vplivati na podjetja v smislu nekakšne socializacije — mogoče je to posebna pot, ki naj vodi do uspeha v boju dela s kapitalom". Zlasti ustanovitve delavskih bank in delavske banke same so me zanimalo, ker v Evropi se te ustanavljajo s specialni-

mi nameni, da podpro organizacije konzumentov in pospešujejo produkcijo v smislu konzumno-združnih načel.

Vse je "business".

V Ameriki so le — business, posel, lov za dolarjem, za profitom, kajti ameriški delavec je daleč od socialno-političnega altruizma. Izvzeti so priseljeni delavci iz Evrope, kajti že njih podporne jednote so velike altruistične organizacije — zlasti tisti, ki so se socialistično in duhovno-napredno orientirali. V teh krogih sem videl, da v tem oziru še niso "amerikanizirani", da se jih Evropa iz mladih let še drži.

Ameriški delavci hočejo le in predvsem svoj denar prav dobro naložiti in žele, da se jim čimboljše obrestuje. Posnemajo svoje kapitaliste . . . "Numerus clausus" v Unijah je posnemanje kapitalističnih koncernov, ki so nasprotni ustanavljanju novih industrij izven koncerna in celo v koncernih, če to kaže.

150 konzumnih zadrug.

Ameriška združna liga šteje glasom poslovnega poročila na zadnjem kongresu v Minneapolisu, komaj 150 konzumnih društev s 70,000 člani. Central Cooperative Exchange, Superior, pa je l. 1924 razpečala blaga za \$613,214, l. 1925 pa za \$835,532. V funtih šterlingih bi to pomenilo: za l. 1924 139,367, za l. 1925 pa 171,920. To izpreminjamo v angleške funte zato, da se vidi razlika med U. S. A. in — Veliko Britanijo, kjer sta velenakupni družbi v Manchesteru in Glasgowu razpečali l. 1924 blaga za 90 milijonov funtov šterlingov, v l. 1925 pa za 94 milijonov funtov šterlingov . . .

V teh številkah se zrcali vsa razlika pojmovanja združne misli v U. S. A. in v klasični deželi angleški in sploh v Evropi.

V Evropi je delavstvo na stališču, da razume pravo vrednost organizacije konzumentov, ki naj mu služi v boju za osamosvojitve. V Zedinjenih državah ameriških pa je domače delavstvo še daleč od tega in vidi dosedaj vso ugodnost v trenutnem profitu in v vsem utrjenem dobičarskem sistemu, ameriškega kapitalizma.

Zato nima združno gibanje, ki zahteva vse polno altruizma, ljubezni do ideje in stvari same in vse polno požrtvovalnosti, tako osebne kakor stvarne, v Ameriki nič kaj ugodnih tal! Poleg že omenjenih 2 centralnih organizacij obstoje še nacionalna kreditna zveza in pa seve mnogo zadrug, ki ne pripadajo združni ligi, med njimi so vse slovenske "ker se jim zdi škoda denarja za prispevek". Češke in finske ameriške konzumne zadrug so seve včlanjene v Ligi in njenih državnih sekcijah.

Vseh zadrug je v U. S. A. okrog 1,800.

Slovenske in finske zadrug.

Najbolj so podobne evropskemu tipu konzumnih društev naprednejših dežel konzumne zadrug Fincev. V Waukeganu, Ill. n. pr. sem posetil tamošnjo veliko finsko zadrugo Cooperative Trading Co., ki je bila ustanovljena l. 1919. s kapitalom Dol. 7200. Vzdržuje 2 krasni združni prodajalni in veliko moderno mlekarino. Bilanca je najugodnejša. V l. 1926. je že izkazala delniškega kapitala 44,030 dolarjev, prodanega blaga pa za Dol. 556,290. Finci so sploh izborni zadrugarji, o čemur sem se prepričal tudi po drugih mestih Amerike. Doma v Evropi je konzumno združno gibanje v lepem razcvetu. V Helsingforzu, glav-

nem mestu Finske obstoji konzumno društvo "Elanto", ki šteje danes 33,875 družin in je prodalo leta 1926. blaga za 250 milijonov finskih mark, tedaj skoro za 400 milijonov dinarjev. — "Elanto" — predsednik te zadnje je sam predsednik finskega ministerskega sveta — ima 210 prodajaln. Poslovodja neke finske zadruga me je s ponosom informiral o razvoju konzumnega združništva v domovini, v "deželi tisočernih jezer". Ko je pa zvedel, da vse to vem, je bil sila vesel in trikrat bolj postrežljiv.

V istem Waukeganu je tudi slovenska konzumna zadruga, ki ima prav krasno prodajalno, v kateri razpeča blaga za \$203,000 na leto. Deležnega kapitala ima \$23,425.

Slovenske konzumne zadruga so še:

V Clevelandu pod imenom "Slovenska delavska združna zveza", ki ima 2 združni prodajalni v Collinwoodu, eno v St. Clair v Clevelandu, eno v Loraine v delavskem domu;

v Strabane-Cannonsburgu, Pa., je ena združna prodajalna, v Conemaughu-Franklin dve in v Collinburgu ena.

Vse so delniške družbe, ker pravih združnih zakonov U. S. A. nimajo.

Združne prodajalne naših rojakov so prav lične in prav zanimive v vsakem oziru. V glavnem prodajajo presno meso in sočivje: to dvoje daje dve tretjini opravka in ves zaslužek. Z drugimi predmeti jim preveč konkurira kapitalistična organizacija "Čenstorov". Vidi se, da jim manjka prave združne centrale, ki bi prevzela tekmovalstvo s "Čenstori".

Stavbinska in posojilna društva.

Naši rojaki imajo tudi razne denarne zadruga. Najpriljubljenejša so tzv. stavbena in posojilna društva. Imajo jih skoro povsod. Nekatera so jako močna. V Clevelandu je International Building and Loan Association, jako velik zavod, ki že gre na prvi milijon dolarjev vlog. V Chicagu prednjačita Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo, ter Priklad. Slednjega so ustanovili Čehi, a danes šteje tudi veliko Slovencev.

Seveda vse te denarne organizacije stoje same ob sebi brez vsake medsebojne zveze, so pa lepi početki prepotrebne denarne organizacije naših rojakov.

Vendar se tudi v ameriškem delavstvu samem trudijo prepričani zadrugarji (P. Warbasse, Warriner, Nurmi, Regli, Halonen, E. Ronn itd.) in zadrugarice (zlasti gospa Cheel), da ukoreninijo in razširijo združno misel v smislu rockdelskih pionirjev. Uspehi so že tu, zlasti v državi Iowa, sicer majčkeni uspehi, ki pač dokazujejo, da v tej čudni deželi "nemogočih možnosti" tudi z združno mislijo ne bo nemogoče ustvariti gibanja z nado na dober uspeh.

Predsednik Združne lige, Američan P. Warbasse karakterizira rojene ameriške delavce s temi besedami: "Nočejo vojske z Wallstreetom — s kapitalističnim središčem velebank — ampak hočejo prav kapitalistično strokovno voditi lastne banke, kajti težje za profitom in sicer za čim večjim profitom."

Res neizmerno težko je potem združni sistem uveljavljati proti temu in poleg tega, kar je danes ukoreninjeno. Amerika je tudi v združnem in čisto delavskem oziru — *drug svet*.

Amerika — "drug svet".

Amerika je res *drug svet*. Ko sem v juliju odhajal iz Newyorka v smeri k Chicagu, sem čital, da je

prejšnjega dne umrlo v Chicagu 35 oseb zaradi solnčarice, kajti vročina je že 101%! Notico sem prebral večkrat zapored, končno pa sem se spomnil, da je ta *novi svet* ostal še pri *starem* Fahrenheitu, ki začne z 32%, v Evropi uveljavljeni Celsius pa z 0, oz. 1% nad 0. In tako je z mero in vago. *Dolgost* merijo Američani na čevlje (foot=noga). En čevlj ima 12 palcev, trije čevlji pa en jard. Ena milja je 5280 čevljev. Naš meter meri 39 palcev. *Tekočine* merijo na galone: en galon ima 4 kvorte, en kvort pa dva pajnta. En kvort je dober liter naše veljave (1.06 l). *Žito* merijo na buše. En bušel (dobrih 50 naših litrov) ima 4 peke, en pek je 8 kvortov. *Platno* prodajajo na žeblice, kvordre in jarde. *Površina* se deli na akre; en akre ima 160 štirijaških rad, en štirijaški rad 9 štirijaških čevljev in en štirijaški čevlj 144 štirijaških palcev. Naš hektar ima 2 akra in 471 kvadratnih jardov. *Tehtajo* pa na funte; en funt je 16 unč, ena unča 16 dremov. Naš kilogram je 2.20 ameriškega funta (100 kg%220 funtov).

Ko sem se v šali tehtal, mi je pokazala vaga precejšnje število funtov. Nejeverno sem jo gledal; pozneje pa sem prasnjal v smeh, češ: ameriški funti so pač — ameriški. Ameriški funt mesa je manjši kos...

Davno sem si zaželel videti ta novi svet. Če bom živ in zdrav, pojdem še večkrat tja, kajti sedaj, ko doma premišlujem o vsem, kar sem videl in slišal, mi je šele prav žal, da nisem pogledal še to in ono. Pa stara je resnica: čim dalje greš, tem dalje ti kažejo. Amerika je silno prostrana in moji prijatelji ter znanci živijo skoro po vsej tej prostranosti. Vabili so me: še sem in tja, ne bo ti žal; boš videl lepe reči. Nisem utegnil. Obljubljam pa:

Če bo mogoče, pogledam še k Vam vsem in od Vas dalje. Tistim pa, ki boste ostali doma, bom najbrže zopet sporočil, kaj sem videl in slišal. Ni lepo, če človek vse zadrži zase; seveda, vsega tudi ni izblebetati, zato — za sedaj konec, in na svidenje.

Tole mi ne gre v glavo:

Če se naši ljudje res toliko ubijajo z alkoholom, da jih to spravlja v grob in mnoge v blaznice, kot pravijo vrhovni zdravniški podporni organizacij, čemu se nobena ne zgane in začne s kampanjo, da ne bi toliko pili ter več brali, igrali na odrih in peli?

IVAN VUK:

PRAVLJICA O ŠIPKU.

(Konec.)

Nekoč, ko se je mlinar-vdovec posebno zamislil pri tistem starem šipkovem grmu, sem izpregovoril: "Zakaj, o mlinar moj, so tvoje misli tako zamišljene ko gledaš na stari šipek?"

Zdrznil se je mlinar-vdovec. Ni namreč opazil, da sem se vzbudil.

"Kdaj si se vzbudil, da nisem slišal", je vzkliknil.

"Takrat, ko si stal zamišljen pri tistem šipkovem grmu".

Hitel je mlinar k meni, da mi nasuje zlatorumene pšenice. Zakaj navada mi je, da prigrizujem, ko sem buden.

"Zamislil sem se pri njem! Pogosto se zamislim, ko ga gledam."

"Zakaj, o mlinar, se zamisliš, ko ga gledaš in kakšne so tvoje misli?"

Govoril mi je mlinar-vdovec:

"Tako zgrbljen in nelep je tisti šipkov grm, a rodi vendar tako prekrasne cvetove. Tako lepe, kakršne rodi samo mladost. Tako zlahtne, kakršne najde človek le v gosposkih vrtovih".

"Zgrbljen je in nelep", sem mu odgovoril, "ker je mnogo trpel. Tudi ti, o mlinar, si mnogo trpel, zato tvoje lice ni gladko in tvoje roke niso mehke. Zakaj le v brezdelju so reke brez žuljev. Življenje v tistem šipku pa je še kljub mnogemu trpljenju kakor življenje mladosti. To vidiš sam po njegovih cvetih. Zakaj, ne po zunanji lepoti, ki je le obleka, nego po sadu spoznaš drevo in le po sadu znaš njegovo ceno. Po sadu se meri sila življenja drevesu. Po sadu ga tudi sodi.

Pokimal je mlinar-vdovec in pogledal na svoje roke . . .

Neke pomladi, toliko da je skopnel sneg, je prišel k mlinarju-vdovcu iz mesta njegov prijatelj.

Mlinar mu je pokazal svoj vrt.

Pogledal je vrtnar vrt, lepo obdelan — zakaj mlinarju-vdovcu je bilo delo zabava in veselje — pogledal je na stari skrbno obrezen šipek in je rekel:

"Prijeten je tvoj vrtič, samo rož je malo."

Odgovoril mu je mlinar:

"Vdovec sem! Zato ni na vrtu mnogo rož. Nageljčke, glej, imam, ker jih ljubim. Moja žena me je naučila ljubiti jih. Astre posejem in georgine, ker sem jih vaju. Imela jih je vedno moja žena. A drugih ne poznam. Samo ta stari šipkov grm je še, katerega sem našel vsega zapuščenega".

"Da se ti ljubi baviti se z njim", je rekel vrtnar. "Časti ne dela vrtu!"

Zabolele so te besede mlinarja-vdovca.

"Prekrasno je njegovo cvetje in zlahtno", je rekel s tihim glasom.

Zamahnil je z roko vrtnar.

"Cvetje nelepega, grčavega šipka? Kdo se zmeni zanj? . . . Sicer pa, kako more biti iz kakega drevesa prelepo cvetje in zlahtno povrh? Obleka in postava govori, da to ni mogoče".

Stopil je bliže k mlinarju-vdovcu, svojemu prijatelju.

"Doma, na vrtu, imam nekaj šipkov zares prezlahtne sorte. Dobro so negovani in lepi. Lahko bi jih prodal, a ker sem tvoj prijatelj, podarim ti jih. Vsa-

diš jih namesto tega nelepega in grčavega . . . Ej, to bodo cveti na njih, kakršnih si malo videl!"

Zamislil se je mlinar-vdovec. Rad bi imel mlade, lepe šipke, a žal mu je bilo tudi starega. Pa se me je porodila pametna misel. In je rekel:

"Hvala ti, vrtnar in prijatelj za ponudbo. Vesel sem je! Vendar mi je žal starega šipka. Glej, pomlad je prišla! Počakajva! Naj ostanejo tisti šipki v tvojem vrtu do jeseni. Ako bo njih cvetje v resnici lepše, nego mojega grčavega, če bo zlahtnejše, tedaj, seve, ga izrujem in na njegovo mesto vsadim tvoje! Zakaj, resnično je, da treba gojiti vedno tisto, kar je najlepše!"

Nasmehnil se je vrtnar mlinarju-vdovcu in ga potrkal po rami. Zakaj smešen se je zdel predlog mlinarja-vdovca vrtnarju. Saj je vendar jasno, da je iz lepega telesa vedno le lep sad. Vendar ni oporekal.

Prišel je čas cvetja.

Vzcveteli so mladi, negovani šipki na vrtu vrtnarjevem v vsej svoji lepoti. Ponosno so gledali in bahava je bila njih obleka. Zdelo se je, da govore mimoidočim:

"Mi smo krasota, ljudje! Glejte nas in občudujte nas, zakaj takih ne vidite več!"

Vzcvetel pa je tudi nelep in zgrčan šipkov grm na vrtu mlinarja-vdovca. Cvet pri cvetu je cvetel, kakor bi sedeli na vejah in se smehljali mimoidočim in jim klicali:

"Pozdravljeni, ljudje! Ne pozabite na nas, ko nagledate drugod lepših!"

In zgodilo se je, da je pozval vrtnar mlinarja k sebi:

"Pridi mlinar, prijatelj moj, zakaj šipki cveto!"

Mlinar-vdovec se je odpravil. Veselo je sprejel vrtnar mlinarja. Zmagoslavni nasmeh je bil na njegovih ustih, ko mu je pokazal cveteče šipke.

"Oni so, tisti, ki sem jih podaril tebi!"

Gledal je mlinar-vdovec šipke, vse tako ravne in gosposke, gledal na njih cvetje, tako bahaško. Dolgo jih je gledal.

"Ti ugajajo", je vprašal vrtnar z glasom v katerem je bilo jasno slišati notko zmagoslavja.

Mlinar-vdovec je odgovoril:

"Krasni so, prelepi! Gosposki! Samo zde se mi nekako prazni!"

Vrtnar je gledal mlinarja z nevernimi očmi.

"Kaj hočeš videti v njih?"

"Sam ne vem", je odgovoril mlinar. "Samo ko jih gledam, čutim, da so zrastle v bogati zemlji, da ne vedo, kaj je trpljenje in zde se mi, da se zato preveč bahajo. Kakor da je bahati se znamenita lastnost in naporno delo, če živi v izobilju in je negovan. Gledajo, kakor da niso pili mleka iz tiste zemlje iz katere pije vsak, kdor se je rodil na njej. Vsak pa, bodisi raven ali grčav, je iz ene in iste snovi, ker je zemlja samo eno."

Vrtnar je zmajal s pleči. Ni se bavil s takimi stvarmi, ker mu vrtnarsko delo in okolica cvetja tega ni dopuščala. Zato tudi ni razumel besed mlinarja.

Pomislil je samo:

"Kaj razume on, mlinar, kakšno mora biti cvetje šipkov".

Ni štel vrtnar v zlo mlinarju njegove nevednosti.

"Cvete tvoj šipek", je vprašal in maščevalni glas je zvenel v njegovem vprašanju.

"Cvete", je odgovoril mlinar. "Pojdi, da vidiš!"

Šla sta na vrt mlinarja-vdovca. Pred zgrbljenim,

nelepip šipkom, sta se ustavila. Mlinar je molče pokazal z roko nanj.

Vrtnar je gledal cvetje šipka. Bilo je, kakor je vsako cvetje šipkov. Ni bilo lepše od njegovih mladih, negovanih. Ali bil je v njih smehljal skromne veselosti, pozdrav važeče prijaznosti, tisto, kar je iskal mlinar zaman v cvetju šipkov na vrtu vrtnarjevem.

Ko se je vrnil vrtnar na svoj vrt k svojim mladim, lepo negovanim šipkom, je obstal pred njimi in jih gledal.

"Res ste prazni", je rekel na to. "Zakaj v vas ni pozdrava. Prelepo je vaše cvetje, šipki. Ali ta lepota je vzrastla iz skrbi in truda drugih. Kakšna je potem vaša zasluga vpričo tistega, na videz nelepega, grčavega in starega ter zapuščenega v vrtu mlinarjavdovca, ki je rodil, vsemu hudemu prepuščen, ravnotakšno cvetje, kakršno je vaše, le da je žlahtnejše od vas?"

Tako je pripovedoval vetrni mlin tisto noč svojemu mlinarju, ko sta mu žena in hčer počivali na postelji s slano postlano.

In od tistega časa mlinar ni bil več tako zamišljen.

Internacionalni strokovni kongres v Parizu.

A. K.

Šestindvajset let je preteklo, odkar so se prvič združile strokovne organizacije posameznih dežel v skupno mednarodno organizacijo in šestindvajset let je, odkar so neprekinjeno ostale skupaj. Večje po svojem pomenu in svojem vplivu je doseglo danes *mednarodno strokovno gibanje* svoj višek, postalo je *svetovna sila*.

Vedno bolj doživljajo boji strokovnih organizacij mednarodni značaj, in segajo daleko preko meja posameznih držav. Preko državnih meja sega tudi kapitalizem v tem, da združuje z zračno plovbo in radijem svetovne dele in se naseljuje povsod tam, kjer se mu zde produkcijski pogoji ugodni. Pregazi carinske meje in zapreke vseh vrst in brezobzirno gre po poti za povečanjem svojega dobička. Preko državnih meja segajo vedno bolj in bolj velike organizacije podjetnikov, *mednarodni karteli in trusti težke industrije*.

Preko državnih meja mora iti zato tudi obrambni boj delavstva, potom strokovnih organizacij. Šestindvajset let je služila strokovna Internacionalna tej misli in šestindvajset let se je borila zato, da pretvori strokovni boj za osvoboditev v mednarodno enotni boj. Šestindvajset let težkih bojev, bogatih izkušenj, mnogih razočaranj, ali tudi mogočnih triumfov je strokovno Internacionalno in v njej ter po njej nji priključene deželne organizacije dovedlo do one moči, ki se nam jasno predočuje v dejstvo, da ves svet posluša, kadar hoče mednarodna strokovna centrala v Amsterdamu kaj povedati.

Mednarodna strokovna zveza je S I M B O L SVETOVNO ZGODOVINSKEGA NAPREDKA DELAVSKEGA RAZREDA. Proletarijat ni povsod enako močan ter vpliven in ni povsod ter v vseh deželah prebil dobo najhujšega zatiranja in zasledovanja; še iz mnogih kapitalističnih okrožij nam doni trpljenje

izmučenih in izsesanih proletarskih teles; še vedno moremo zreti iz dalje na svetlo postavlo mednarodno osvobojenega dela. Ali Mednarodna strokovna zveza je vendar kažipot k temu cilju, njen program pravice soodločevanja delavstva v produkcijskem obratu je velika zakletev in zmaga misli obratnih svetov je njena prva izpolnitev. Da morajo danes vladarji držav in narodov z javnopravnimi predstavniki faktorja Dela, Strokovne Internacionalne razpravljati kot sila s silo, da organizirajo *bojkote proti kontrarevolucionarnim državam*, da uspešno protestirajo proti *militarizmu in vojni nevarnosti* in mobilizirajo vest človeštva v vedno večji meri za *splošno razorožitev*, da se je moglo prirediti velike *mednarodne pomožne akcije*, kakor so na primer one za po lakoti napadeno rusko in georgijsko ljudstvo ali za herojske angleške rudarje; da je Mednarodna strokovna zveza takorekoč ljudsko pravno priznana s svojim sodelovanjem v *Mednarodnem uradu dela*, da je baš v zadnjem času mogla izvesti mnogo obetajoči boj za *mednarodno priznanje osemurnega delavnika*; to in še mnogo drugega dokazuje ogromno moč *sedemnajstmilijonske organizacije*.

Kdaj in kako se je osnovala ta Internacionalna?

Po prvih posvetovanjih za strokovno ujedinjenje delavstva v l. 1888 v Londonu, kjer se je razpravljalo o sodelovanju strokovnih organizacij v posameznih deželah, o organizacijskih metodah in o ureditvi delovnega časa, se je šele l. 1901 na konferenci skandinavskih strokovnih organizacij v Kodanju moglo, priti do ujedinjenja razredno zavednih strokovnih organizacij. Tu so sklenili zastopniki sedmih dežel, ki so zastopali 2,300,000 članov, ustanoviti skupen urad ter skupno tajništvo. Naloge tega mednarodnega združenja v prvih časih niso bile velike; bile so to: 1. Posvetovanje o ožji združitvi strokovnih organizacij vseh dežel. 2. Določitev enotne strokovne taktike. 3. Vzajemna podpora v gospodarskih bojih. 4. Odbiranje vprašanj, ki so v zvezi s strokovnim organiziranjem delavcev. Prvi tajnik strokovne Internacionalne je bil Karel Legien, predsednik centrale strokovnih zvez Nemčije. V avgustu 1902 je bila sklicana v Stuttgart konferenca, kjer so bili ustvarjeni trdni temelji za mednarodno združenje nacionalnih strokovnih zvez. Za tem se je vršilo še več strokovnih kongresov. L. 1914 je združevala strokovna Internacionalna 7,349,461 delavcev.

Svetovna vojna je sicer prekinila, ali ni ustavila dela strokovne zveze. L. 1919 je bilo delo zopet nadaljevano. Sedež je bil prenesen iz Berlina v Amsterdam. Strokovno Internacionalno je čakalo veliko delo: množice so drvele vanjo, politične Internacionalne ni bilo, ustvarjale so se pač konkurenčna strokovna združenja. Vendar je strokovna Internacionalna pridobivala na moči, vplivu in ugledu.

Njene mednarodne kongrese je vedno pazljivo spremljala vsa politična in gospodarska javnost.

Letošnjega leta se je v Parizu med 1. in 6. avgustom vršil v veliki dvorani Grand Palais na Eliseju četrti redni kongres. Udeležba je bila: 200 delegatov iz 26 držav. Zastopane so bile: Evropa, Amerika (Argentina in Kanada), Afrika in Azija.

Med njimi so bile značilne osebnosti: od Francozoov Jouhaux, ki vodi v najtežavnejših razmerah francoske sindikate, mož jeklene energije. Poleg njega Albert Thomas, vodja mednarodnega urada dela, bivši minister za časa svetovne vojne. Profesorska glava. Nemci so poslali Leiparta, voditelja petmilijonskih delavskih organizacij, ki govori odmerjeno, krat-

ko. Vsaka beseda pove veliko. Resen mož; spominja na Augusta Bebela. Sassenbach je tudi Nemec. Kot član mednarodne zadrage sekretarijata je tehničar kongresa. Organizator. Protitip nemškega šulmajstra. Njegovi kolege v Amsterdamu so: Mertens, dolgi Flammec, vodja belgijskih strokovnih organizacij mirni Quedegest, ki ga ni spraviti iz ravnotežja —, dela kot bi se za cel svet ne brigal, ali njegov govor v debati pove, da se je prav zelo zanimal za vse na kongresu. Edo Fimen je zanimiv možakar: vodi internacionalno transportnih delavcev. Prav tako Steuhuis iz katerega kar kipi volja za delom.

Med Angleži so: Hiks, stavbeni delavec, pravi kmečki tip, železničar Cramp, stari rudarski vodja Smillie, potem Ben Turner s Kristusovo brado in stari Ben Tillet — vse znane osebe iz strokovnega gibanja.

Zelo lepo osivela glava Brakesova in impozantna brada Italijana Modeglianija predstavljata poleg mladega Fritza Adlerja, ki je 1917 ustrelil min. preds. Stürgha, socijalistično Internacionalno s sedežem v Curichu. Med Avstrijci z Domesom cela četa, Čehi s Tajerlem itd. Jugoslovenom načeluje ogromna orjaška postava Topalovičeva poleg katere se Vilem Haramina iz Zagreba kar zgubi . . .

Tudi potek kongresa je zelo interesanten. Za govor predsednika Internacionalne Angleža Purcella, ki je pokazal na silen porast strokovnih organizacij povsod, celo v Aziji in Afriki. Izvajal je, da bi bilo potrebno, da se strokovni centrali Amsterdam in Moskva združita in da je pripravljen za ustvaritev te namere vse napraviti. Sovjetske republike v Rusiji bi bile mogočnejše, če bi se ruske strokovne organizacije že po dunajskem internacionalnem strokovnem kongresu priključile Amsterdamski Internacionali.

Na Purcelov pozdravni govor je odgovoril takoj Francoski Jouhaux, ki je pozdravil kongres v imenu Francoskih strokovničarjev povdarjajoč, da so izjave Purcellove glede Moskve le zasebno njegovo mnenje, da pa tako ne misli ostalo vodstvo Strokovne Internacionalne, ki je mnenja, da z Rusi ni voditi nobenih skupnih akcij več, ker doslej nikjer niso držali besede.

Ta dva govora sta osupnila kongres, ker sta pokazala, da v največji delavski organizaciji nekaj ni v redu.

(Konec prihodnjič.)

Strojne puške proti delavcem — pa ne v monarhiji!

V premogovniških krajih blizu Denverja je milica odgovorila stavkarjem s strojnimi puškami. Pet premogarjev je bilo na mestu ubitih, 10 smrtno nevarno ranjenih.

V vsem Coloradu nastopajo oblasti proti stavkarjem z brutalno silo. Pa ne samo v Coloradu.

Enake pritožbe ima delavstvo v Pennsylvaniji, West Virginiji, Ohiju itd. Delavci ki so zatirani, niso boljše viki, ne socialisti, ampak lojalni ameriški državljani.

Mr. M. J. Turk je v debati v nedeljo 20. nov. demagogiral, da "smo v Ameriki", kjer je vse zlato kar se sveti, in zato je za nas sramotno, če bi podali našim bratom delavcem onkraj morja bratsko roko, kajti to bi bilo "podpiranje korumpirane, bankrotirane monarhije Jugoslavije."

Kaj pa, če bi "radikalci" ameriške (?) sorte kakor

sta M. J. Turk in Paul Berger, kje sodelovala, kje pomagala in dejansko dokazala svojo veliko ljubezen do "ubogih delavcev in njihovih žuljev" in s tem svoje sovraštvo do monarhistov v Jugoslaviji in do MONARHOV v Ameriki, ki pošiljajo vojaštvo s strojnimi puškami na delavce.

"Deseti brat" v Sheboyganu.

Dramski odsek kluba št. 235 JSZ. je sklenil nuditi sheboyganskemu občinstvu zopet lepo priliko s tem da bo na vsestransko željo vprizoril v nedeljo 27. novembra Jurčič-Govekarjevega "Desetega brata".

Povest o "desetem bratu" je napisal naš poznani in ljudstvu posebno priljubljeni pisatelj — pripovednik starejše šole — Jurčič. Ni lahko najti Slovenca, ki bi ne čital ali slišal povesti o "desetem bratu". Iz nje je priredil igro za oder in pozneje popravil Franjo Govekar.

Igra "Deseti brat" je skozinsko ljudska drama, povzeta iz kmetskih običajev iz polpretekle dobe. V petdejski igri "Deseti brat" se gledalcu nudijo povrsti najrazličnejše scene: Prizori, ki ga spravijo v največji smeh, se spremenijo zopet v žalost, ki sega človeku do srca.

Martinek — deseti brat — skrivni nezakonski sin grajščaka Piškava vam pove stvari, ki dirnejo v dušo ne samo Piškava, temveč vsakogar. Nič čuda, če se Piškav vsled sramu in kesanja nad svojimi dejanji ubije.

Kakor žalostnih, mučnih, pretresljivih in razburljivih scen, — nudi drama "Deseti brat" tudi naravnost smešnih, veselih in šaljivih prizorov ter petja.

Krjavelj, stari čudak posebne vrste, ki bi potreboval cel hlod zato da si izteše žlico iz njega — je figura v tej igri, ki prisili tudi najresnejše ljudi da se smejejo skoro vsakemu njegovemu obnašanju in početju.

Vedno pijani stari študent Dolfe, ki je "mislil študirat in rajtal bit far" — bi res lahko spravil marsikatero lahkovrste v prepričanje, da je vino prva in zadnja stvar na svetu. S svojo učenostjo in pijanostjo si bo prav lahko osvojil pozornost gledalcev vseskozi.

Skratka! Nemogoče nam je tu navesti vse številne podrobnosti in pojave, katere bo karakteriziralo mnogoštevilno igralsko osebje v tej drami. Vse zanimivosti in podrobnosti v tej igri bo imelo naše občinstvo v Sheboyganu priliko videti 27. novembra zvečer na našem odru.

Igra "Deseti brat" je pet-dejanka; torej precej obširna in zahteva mnogokratno spremembo kulis. Dramski odsek soc. kluba se je povsem dobro pripravil. Vprizoritev "Desetega brata" bo nekaj kar sheboygančanje do sedaj nismo imeli prilike videti in uživati!

Vsi, ki se hočejo vdeležiti igre naj ne pozabijo, da se bo začela točno ob pol osmih zvečer, neglede koliko občinstva bo takrat v dvorani. Kakor je naš dramski odsek bil vedno točen do sedaj, tako bo tudi tokrat. Kdor pride po nesreči kasneje, naj iz vljudnosti do drugih skuša biti obziren in ne povzroča šuma.

Za dramski odsek kluba št. 235 JSZ. režiser.

Koliko izvodov "Proletarca" zahaja v vašo nasebino? Ali bi se moglo število naročnikov povečati? Poskusite!

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

NEKAJ MISLI O PROŠLIH VOLITVAH V CLEVELANDU.

CLEVELAND, O. — Volitve v mestno zbornico, ki so se vršile 8. novembra so izpadle kakor je bilo pričakovati. Zmagala je trgovska komora, ki je stranka velebízniša. Delavstvo je šlo v boj desorganizirano, in v znamenju defitizma, kot je nekdo že omenil v Proletarcu. Anton Garden je dobil 190 glasov. John Mihelič, demokrat, ki je kandidiral v istem okraju kot Anton Garden je bil ponovno izvoljen. Boj zanj je bil težak, in s pomočjo demokratske stranke, ki se v volilnih bojih posluži vseh sredstev, je zmagal. Tudi goljufij ni manjkalo, in koncilman Kennedy iz II. distrikta je vložil tožbo da se volitve vsled nepravilnosti razveljavi. Tudi mrtvi so volili . . .

Naša kampanja ni bila kot bi morala biti. Raznašali smo letake in agitirali med posamezniki, če pa bi hoteli tako oglašati kot demokratje in republikanci, bi morali imeti tudi njihovo blagajno.

Z glasovi smo nazadovali. En vzrok je, da v 4. distriktu nismo imeli kandidata soc. stranke, dasi je v njemu mnogo naših somišljenikov in sodrugov. Kandidiral pa je Anton Vehovec, ki je naglašal svoje delovanje med delavstvom, posebno v unijah, in se proglašal za neodvisnega delavskega kandidata. Naši somišljeniki so glasovali zanj. Dobil je nad 1,500 glasov. Dasi so slabi časi in vlada med delavstvom velika brezposelnost, se vendar noče izpametovati. J. G. Willert, socialistični kandidat v prvem distriktu, je dobil 1,200 glasov, kar je mnogo več kot smo pričakovali. Solomon, istotako naš kandidat, jih je dobil v II. okraju 400. Davesov amendent je propadel. Trgovska zbornica je hotela da sedanji sistem ostane. Za nas tako nima pomena.

Mi ne odnehamo od boja. Naša naloga je, da do prihodnjih volitev utrdimo našo organizacijo, ter razširimo agitacijo in prosvetno delo v čimvečji meri, da bomo na borbo boljše pripravljeni kakor sedaj.

John Krebelj.

KLUB ŠT. 49 J. S. Z. V COLLINWOODU VPRIZORI DRAMO "ZADNJI DAN".

COLLINWOOD, O. — V nedeljo 22. januarja vprizori na odru Slovenskega delavskega doma klub št. 49 JSZ. dramo "Zadnji dan", zgodovinska igra iz Pariške komune. Ima dva dejanja. Njen avtor je Joško Oven. Vprizorjena je bila že na raznih ameriških slovenskih odrih. Igra je polna življenja in mogočnih prizorov. Več o nji pozneje.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Ker je bil urednik poslednje tedne zelo zaposlen z delom za Ameriški družinski koledar, ni mogel odgovarjati na razna pisma sproti. Vsi, ki še niso dobili odgovorov, jih dobe v kratkem.

Iz istega razloga je bilo nemogoče urediti nekatere dopise in zapisnike konference JSZ. za objavo v tej številki. Prihodnjič gotovo!

"KANONIRJI GA S TA'VELKIM POKAJO".

PUEBLO, COLO. — Sheboygan ni edina naselbina, ki ima, kakor piše "Proletarec" bum-bum-bum in rom-pom-pom.

Tukaj smo razdeljeni v "kanonirje ki ga s tavelkim pokajo", in v infantrijo. Kanonirji so seveda naše šumune in Pepeti, drugi pa so "infantrija". Primera ni posebno dobra, kajti pehota je v vojnah vedno v nevarnosti, izpostavljena je topovskim kroglijam, strojnimi puškam, bajonetom, strupenim plinom itd., medtem ko so oni, ki ga "s ta velikim pokajo" navadno daleč zadaj in veliko bolj varni.

Imamo faro — kar sem že dostikrat povedal. Imeli smo misijon — kar je bilo že tudi sporočeno. Misijonarji pa bodo — upam — pojasnili, koliko cvenka je šlo "v večjo čast in slavo božjo". Grešniki nismo v Pueblu sedaj nič manjši kot poprej, torej, prav zares, čemu misijoni? Jaz sicer nisem proti veri, ker posnemam mojega prijatelja Pepeta s pipeem, ki tudi ni proti "veri". Če bi bil tako zloben kot bi bil na mojem mestu Pepe, bi povedal povestico o "radikaleu" v teroriji in praksi.

Začel bi npr.: Nekoč je živel silovito rrrrevolucionaren človek, ki pa je bil dober, pohleven in blag, dajal je za cerkev, doma je pustil da je bil kar je kdo hotel, otroke je moliti učil (ali pa je plačeval katoliške šolske sestre, da so izvrševale to opravilo), verjel je v cerkvene pogrebe, in pa v "korupcijo" v SNPJ. — Taka povest bi bila jako lepa, in radi lepšega bi lahko dodal, da se nikoli ni dogodila, ampak sem se jo prav na lepem izmislil. Jaz ne maram mojemu dobremu prijatelju škodovati, in pravim: Je vzor, je požrtovalec, poti se za delavske interese, razkrinkava, bori se proti "farjem" in verskim dogmam, ne da niti centa za cerkev, otroke ne pošilja v versko šolo ampak v šolo kakršne nam daje ta dežela, katera ne priznava umešavanja ver v javno ljudsko šolstvo, je proti verskim ceremonijam pri pogrebu, in je silno vnet za rrrrr ter za "Orla". Deloval je na vse pretege, da se mladinsko društvo SNPJ. ohrani, deluje, da dvigne sedaj "Orla" in mladinsko društvo SNPJ. na čimvišjo mogočo stopnjo — medtem ko so drugi, recimo taki kot so Miklič, Boltezar itd. v veliko škodo vsemu svetu. Miklič se briga za zadruge — je zelo odgovorna služba, zahteva vestnost, vljudnost in marsikaj drugega. Ampak to ni nič! Velika beseda nekaj zaleže, in pa pipec, ki seka na oba kraja.

Pepe misli, da ga takole opisujemo, ker smo nanj "jezni". Niti malo; zabavo nam dela — in pa škodo organiziranemu delu. To je njegova napaka, in ker ima vsakdo kaj nad seboj, se mu ta greh odpusti (jaz bi mu za pokoro naložil samo to, da se poboljša).

Ne bilo bi pošteno od mene, če bi dejal, da ne gremo z duhom časa naprej. Mi gremo celo mesec dni pred njim. Zadnjič so naši "levokrišaši" poslali na svoj zbor v Chicago delegatico, kjer so ji povedali, da je prišla ravno en mesec prekmalu. Pa recite, da nismo za mesec dni naprednejši od drugih!

Pritožiti se imam samo v enem oziru: Pepe se preveč hvali! Mučenik je in veliko se trudi (pred decem-

bersko sejo). Ko bi se hvalil pozneje, bi rekel, no, dober namen ima (tudi sedanji je dober zanjga).

V južnem Coloradu je stavka, ki se pozna tudi tukaj. Nema "kolna", nema posla. Delali bomo samo 4 dni v tednu, so naznanili, in velja. Stavko vodi, kot čitatelji tega lista vedo, I.W.W. Ne vem koliko bodo dosegli, a zdi se mi, da je preveč vrišča. V Coloradu imamo delavce radi ako delajo in so "zadovoljni". Če niso, so vojaki in strojne puške na razpolago. — Želim vsem delavcem dobro, še posebno Šumini in Pepetu, in ravno tako želim, da bi ne bilo vzroka za stavke, ne črnih bukev, ne groženj, ne prepirov, ne korit, in ne pipecev, ki režejo na dva kraja in se obračajo na dva kraja. Za slučaj, da se ne oglasim do tedaj, želim vsem dobrim, da se jih spomni svet Miklavž, "tažlehtnih" pa parkelj. — *Old Timer.*

KAJ BO V NEDELJO V SPRINGFIELDU?

SPRINGFIELD, ILL. — Najprvo o delavskih razmerah, ker je to pač važno. Ko so prišla prva poročila, da je stavka premogarjev v Illinoisu poravnana, in tega je že več tednov nazaj, so tukajšnji listi takoj začeli s slavonspevi, kako bodo žene premogarjev zopet lahko pripravile dobra jedila za svoje družine. Vedeli so, da so vsled dolgotrajne stavke premogarki živeli v pomankanju, pa so jih potolažili: Sedaj bo bolje, zopet bo miza pogrnjena.

Preje so se pritoževali, da manjka premoga da je skrajni čas za poravnavo stavke, ko pa jo je bilo konec, je izgledalo, da za premog niso še v stiski. Dobili so ga še nekaj vagonov iz Kentuckyja iz skebskih rovov, medtem pa se je tu polagoma obnovilo obrat. Kompanijam se ni pri tem prav nič mudilo, dasi so imele po raznih zatrdilih mnogo naročil. Hotele so pokazati premogarjem, da jih veseli, če jim podaljšujejo nesigurnost. Dela še vedno ni za vse. Ko to pišem, so v Springfieldu tri majne še vedno zaprte, med njimi ena največjih, v kateri je bilo zaposlenih okrog devet sto delavcev. Nekateri smo bili tako srečni, da smo dobili delo v drugi majni; mnogo v teh krajih jih je še vedno brez posla.

V slovenski naselbini v Springfieldu je bilo skoro vse poletje nekako mrtvo. Ni bilo vzroka za živahnost. Od kar je društvo št. 47 SNPJ. imelo slavnost dvajsetletnice, nismo imeli še nobene večje prireditve. Vendar pa naselbina ni zaspala. Dramski odsek kluba št. 47 JSZ. vprizori v nedeljo 27. novembra v Carpenters Hall, East Adams in Sedma ulica, veseloigro v enem dejanju "O ta maček!" Igra je kot pove že njeno ime, napisana, da pripravi ljudi v smeh, in po tako dolgi stavki se menda spodobi, da se malo tudi — nasmejemo! Predstava se začne ob 4. popoldne. Vstopnina za odrasle je 50c; otroci izpod 16 let starosti v spremstvu staršev so vstopnine prosti.

Sodeloval bo tudi pevski zbor "Naprej" s pevskimi nastopi. Po programu bo plesna in prosta zabava. Igral bo dober unijski orkester.

Vabimo vse od tu in iz okoliških naselbin, da pridejo v nedeljo 27. nov. v Carpenters Hall. Na svidenje! *Frank Kermelj.*

Statistični podatki niso bili še v nobenem letniku Ameriškega družinskega koledarja tako bogati kakor so v letniku 1928. Podajajo sliko naših domov, cerkva, organizacij, književnosti itd.

PREDAVANJE V KLUBU ŠT. 1, J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — V petek 25. novembra bo v klubu št. 1 predaval s. H. G. Perušek o svojih vtisih po zapadu in v Minnesoti. V obeh krajih je bil, da dobi idej za nove slike. V Minnesoti je obiskal razne naselbine in govoril z mnogimi rojaki. Seja se prične ob 8. zvečer.

Somišljeniki, ki žele pristopiti v klub št. 1, naj pridejo na to sejo in vprašajo tajnika, ki jim bo dal pristopnice. V našem klubu je združeno vse, kar deluje v čikaški slovenski naselbini v naprednem smislu. Ker ste somišljenik tega gibanja, je vaše mesto v J.S.Z. Pridružite se ji! — *P. O.*

LETNA SEJA KLUBA J. S. Z. V COLLINWOODU.

COLLINWOOD O. — Klub št. 49 JSZ. v Collinwoodu bo imel svojo letno sejo v nedeljo 4. decembra v Slov. del. domu. Na dnevnem redu so poleg drugega volitve odbora. — Apeliramo na članstvo, da pride na to sejo polnoštevilno. Letna zborovanja so važna. Naloga, ki jih ima ta klub v collinwoodski koloniji, so velike. Izvrševal jih bo v bodoče kakor doslej v toliki meri v kolikor bo vladalo med sodrugi in somišljeniki sporazumevanje, solidarnost in volja za skupno delo. Čim več bo tega, toliko več dela bomo izvršili. *Odbor.*

IGRA IN VINSKA TRGATEV V WARRENU.

WARREN, O. — Ta mesec je minilo leto dni, od kar je bil otvorjen Jugoslovanski dom v Warrenu. Prvotno smo imeli dva gibanja za gradnjo doma, slovenskega in hrvatskega, toda ker separatno ni bilo mogoče uspeti, smo se združili in si postavili dom skupno. Ima lično dvorano, oder, in spodaj manjšo dvorano za seje ter druge pritikline. Tu je samo 34 slovenskih družin. Podporna društva imamo dva in socialistični klub ki je pridružen k JSZ. Prvo društvo SNPJ. v Warrenu je bilo ustanovljeno l. 1917. Letos je imelo slavnost desetletnice, na kateri je govoril med drugimi tudi gl. predsednik V. Caínkar. To je sedaj največje jugoslovansko društvo v tej naselbini.

V soboto 26. novembra bo praznoval naš Jugoslovanski dom prvo obletnico. Hrvatski dramski zbor iz East Youngstowna bo vprizoril enodejanko "Selak u gradu", po igri pa bo veselica in vinska trgatev. Slednjo vodijo Slovenci, igro pa Hrvatje. Prične se ob 6. zvečer. Vstopnina je 50c za moške in 25c za ženske. Vabimo vse tukajšnje in okoliško občinstvo, da nas poseti v čimvečjem številu. — *Frank Modić.*

Letne seje klubov J. S. Z.

Meseca decembra se vrše letne seje, ki značijo v prvi vrsti volitve novih odborov.

Udeležite se jih polnoštevilno, in izvolite povsod najsposobnejše in najaktivnejše člane. Aktivni odborniki so duša organizacije. Organizacija, ki ima mrtvo vodstvo, je mrtva, pa četudi je članstvo za aktivno udejstvovanje.

Klubi JSZ. so najaktivnejše organizacije v naših naselbinah, in sicer zato, ker jih tvorijo največini najdelavnejši člani našega naroda v tej deželi. Od odbora kluba se zahtevajo velike dolžnosti, in odbori jih izvršujejo.

Naj ostane tudi v bodoče tako. In pri tem se izboljšujemo na vseh poljih našega dela.

Želodčni red znači dolgo življenje.

Trinerjevo grenko vino preha-
ja 38. leto svojega
znamenitega službo-
vanja zdravstvu. Ta
želodčna tonika o-
življa ter ojačuje
ves organizem. Dvi-

ga kvaliteto zdravja, ki je pogoj trajnosti in dolgega življenja. "Chicago, 1. novembra 1927. Danes je moj 80. rojstni dan, in z zadovoljstvom naglašam, da je Trinerjevo grenko vino moje edino zdravilo. Mrs. Ana Vojan." Dobite ga pri vseh drugistih ali pa direktno pri Joseph Triner Company, Chicago, Ill. Vrednost kupon v vsakem zavoju. Proti prehladu in kašlju poskusite Trinerjev Cough Sedative in Trinerjeve Cold Tablets!

DR. JOHN J. ZAVERTNIK

ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad, 3724 West 26th Street

Stan 2316 So. Millard Ave., Chicago, Ill.

Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213. Ura-
duje od 2. do 4. pop., izvzemli torek in petek, in od 6. do 8.
zvečer vank dan.

Pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI.

Naročite si dnevnik

"PROSVETA".

List stane za celo leto \$5.00, pol leta pa \$2.50.

Ustanovljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba
za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

MARTIN BARETINCIC

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

ANTON ZORNIK

HERMINIE, PA.

Trgovina z mešanim blagom.

Peči in pralni stroji naša posebnost.

- Tel. Irwin 2102—R 2.

CAP'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA

L. CAP, lastnik

2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Phone Crawford 1382

Pristna in okusna domača jedila.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

PA SE JE OGLASIL MEŽNAR . . .

Opozorjena sem bila na neki dopis iz Rock Spring-
sa, Wyo., v "Glasilu KSKJ." V tistem dopisu se mi
skuša spletati vence slave in priznanja na način, ki
je očitno zelo ponesrečen. Pisec najprvo nekaj po-
ve, potem pa skuša isto reč omalovažiti in izbrisati.
Taka "literarna" klobasarija pa nazadnje res lahko
napravi napačen vtis na čitatelje — dasi ne more na-
praviti nobene škode ali razlike. Oprime pa se človeka
sumnja, da je pisec ali zelo slabo vešč zlaganja
pohvalnih vencev, ali pa naiven šaljivec, kateremu se
vse zelo ponesreči.

Rojak Frank Plemel pove v tistem dopisu poleg
drugih "koristnih" reči tudi to, da je zdaj nekaj na-
mestnik ali zastopnik na zdravljensko potovanje od-
šlega fajmoštra Schiffrerja, katerega finančne posle —
privatne, farne itd., ter druge javne zadeve gospodar-
skega značaja — zdaj on (Plemel) upravlja. Ta vest
me je zelo razveselila, kajti kot sorodnica ranjkega
Koširja (saj tako je Plemel zapisal) zdaj vsaj vem kam
se imam obrniti za pojasnilo glede Koširjeve petdeset
tisoč dolarske zapuščine. Za to pojasnilo torej iskrena
hvala!

Kar se pa tiče treh insinuuacij, ki imajo tendenco
— vsaj tako se čuti med vrsticami, da je to želja do-
pisnika — vreči name nečedne refleksije, pa temu
neiskrenemu prijatelju povem tole:

Dokler je bila hčerka Clara pod pokroviteljstvom
njenege očeta, je imel on skrbeti za njeno vzgojo, šol-
stvo in življenje. Če je bilo kaj zanemarjenja po stare-
mu, zakaj ga nisi na nedostatke opozoril? Kako je ven-
dar mogoče, da si se vse to tako pozno domislil? Vidva
sta prijatelja in živita tako blizu skupaj! Zdaj, upam,
bi že lahko ta reč Plemela nehala skrbeti. Je vse sku-
paj preotročje. Sploh pa bi rada vedela: kako in za-
kaj Te briga ta stvar?!

Druga je, da baže veš, da sem bila v starem kraju,
če povem še to ponovno ali ne; in da je neki mož pi-
sal za pojasnilo, kako iztirjati dolg na posestvu. Ne
vem, zakaj naj to spada v dopis. Ali iščeš nasvet? Če
je tako Ti svetujem, da pomagaš dotičniku priti do
njegovega denarja. Zdaj ko si nekakšen finančni mi-
nister in upravitelj Schiffrerjevih kompliciranih raču-
nov, Ti bo temu človeku na vsak način mogoče ustre-
čiti.

V tretjem odsevu Tvoje briljantne kompozicije
dopisa vseh dopisov zapadne civilizacije, pa na miste-
rijozen način omenjaš tatvino, ki se je izvršila v tam-
kajšnjem lokalnem hotelu za časa mojega bivanja. No-
vice je seveda umestno poročati listom, ampak poro-
čevalec ne sme biti tako strašno neroden. Plemel je
sicer takoj ko je povedal novico v dopisu, emfatično
vzkliknil: "Ne, ne sme se misliti, da ima Taucharje-
va s tem kaj opraviti!" Kljub temu pa je radi njegove
časnikarske nesposobnosti zijalo izmed vrstic popol-
noma nekaj drugega — in to poradi njegove brezmej-
ne otročje naivnosti in krščanske "nedolžnosti" . . .

Kadar boš zopet vezal kakšne slične otrobe ki bi
se slučajno tikale mene, želim, da se bolj jasno izra-
ziš. Kajti, rojak Plemel, povem Ti naravnost, da ne
bomo igrali skrivalnic! Če kaj moreš, povej narav-
nost in jasno. Tvoje zadnje pisarenje pa je, oprosti —
prebedasta otročarija.

K Tvoji jezi ker obiščem Rock Springs "na vsa-
kih pet let" pojasnim še to: Prav dobro razumem Tvo-
jo jezo, ker jaz lahko pridem v R. S. kadarkoli se mi
zljubi, medtem ko se sliši da gospod Schiffrer z nje-
govo hudo boleznijo, ki si jo je nakopal pri truda-

polnem delu za "narod", in katerega finančni minister si zdaj Ti, ne sme ali ne more nazaj radi različnih homatij in komplikacij.

Pustimo to in se vrnimo k zadevi, ki me zdaj kot po Plemelu pripoznano Koširjevo sorodnico pač zelo zanima.

Toraj oskrbnik vseh Schiffrejevih zadev si zdaj, in mate se je obračati za pojasnila o stvareh katerih upravitelj je bil on.

Najprvo bi rada vedela, koliko je VSE Koširjevo premoženje ocenjeno — in če so bili ocenjevalci poveršni, kolikšna je FAKTIČNA VREDNOST njegove zapuščine? Nadalje, kaj je vsebina oporoke, to je, kdo so dediči in koliko kdo dobi? Če se še ni, kdaj se izvrši kar oporoka določa? Če še niso vse točke oporoke izvršene, zakaj ne, ker je določen postavni rok vendarle že davno potekel? Ali obstaja sumnja, da so morda vendarle kakšne nepravilnosti, bodisi glede oporoke v splošnem, ali pa v dokumentu samem . . . ?

Če do drugega ne, smatram da sem opravičena saj do teh informacij — in to od moža, ki zdaj to reč upravlja in me obenem pripozna za sorodnico pokojnika. Ko boš že pri tem delu, Ti ne bo veliko več časa vzelo, če še malo pojasniš glede računov in skupnega premoženja fare sv. Cirila in Metoda v Rock Springsu. To bi me sicer ne brigalo, vendar pa ko v svojem dopisu omenjaš, da "so blagi gospod Schiffre vedno objavljali cerkvene račune," moram vprašati — KJE?! Če se prav spominjam, vas je vse skupaj (fajmoštra, Tebe kot svečeprižignika, ter cerkveni odbor) nekí takrat tam živeči socialist pozival na društvenih in domovih sejah, na shodih in v naprednih slovenskih listih, da naj bi bili dali cerkvene račune v javnost, ljudstvu na ogled, kot je to delal slovenski

dom v Rock Springsu. Ti dobro veš, in jaz dobro vem, da se to ni nikdar zgodilo! Morda je to vzrok, da je bil slovenski dom v šestih letih izplačan, cerkev pa menda nikdar ne bo doživela tega blagoslova.

Saj nazadnje ni nobena sramota, če je dolg na poslopju; ampak dotičniki od katerih se pričakuje da imajo na debelo valiti skupaj denar v roke dvomljivim ljudem, ki potem brez javne kontrole delajo z ljudskim denarjem kakor se jim zljubi, smejo zahtevati in bi MORALI imeti jasna poročila o financah, pa bodi to cerkveno ali pa kakšno drugo premoženje!

Toraj, Plemel, ker si se s to rečjo pohvalil, in ker si nekakšen namestnik v poslih za gospoda Schiffreja, ki se zdaj menda nekje zdravi od premučnega dela za mili "narod" (bogami, o tem smo čuli tudi v Chicagu), bodi toliko mož in daj mi natančna pojasnila na tu navadna vprašanja. Skušaj pa biti bolj sleden in otrepi se boleznim sentimentalnih otročarij, ki Te je tako neusmiljeno in zavrato napadla ob krpanju zadnjega dopisa.

Frances A. Tauchar.

KONCERT "SAVE" V NEDELJO 27. NOVEMBRA.

Na drugem mestu je priobčen oglas pevskega zbora "Sava", v katerem je program koncerta, ki se bo vršil v nedeljo 27. novembra v dvorani SNPJ. Spored je izredno bogat, kar lahko vidite v oglasu. Vzelo je mnogo truda, predno se je zbor izvežbal zanj, in tudi veliko stroškov. Razun zbora sodeluje tudi nekaj drugih moči, tako da bo to v resnici eden najboljših koncertov, kar smo jih imeli med nami. — P. O.

SLOVENSKA PEKARNA

Slovincem in Hrvatom

v North Chicago-Waukegan, Ill.,

naznanjamo, da smo otvorili moderno in higijenično urejeno pekarno pod imenom

"ROYAL BAKERY"

Gospodinje, vprašajte pri vašem trgovcu vedno in povsod za kruh iz naše pekarnice.

DAROVIC & ŽAGAR

1724 So. Sheridan Rd.

Tel. 5524

North Chicago, Ill.

Zadružna Banka v Ljubljani

se priporoča rojakom v Ameriki za vse finančne transakcije.

Hranilne vloge obrestuje

nevezane po 5%

vezane po 7%

Njene ameriške zveze so:

- 1.) S.N.P.J. v Chicagu.
- 2.) Amalgamated Trust and Savings Bank, Chicago, Ill., 111 West Jackson Blvd.
- 3.) Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square, New York.
- 4.) Frank Sakser State Bank, New York.

Denar za našo banko se lahko pošlje eni teh bank s pristavkom:

Za račun Zadružne banke v Ljubljani (Jugoslavija)

Zadružni banki pa je treba sporočiti, koliko in kam se je denar nakazal in kakšnemu namenu naj služi.

SOCIALISTIČNI PEVSKI ZBOR "SAVA" (ODSEK KLUBA ŠT. 1, J. S. Z.)

— priredi —

v nedeljo 27. nov. 1927,

v dvorani S. N. P. J.

2657 So. Lawndale Ave.

KONCERT

Začetek točno ob 3. pop.

Dvorana odprta ob 2. pop. Vstopnina 75c za osebo.

SPORED:

1. "Internacionala", Pottier-Hess Mešan zbor
2. Pozdravni govor, predsednik "Save" Frank Alesh
3. "Serenade Du Tsigane", Charles R. Valdez, igra na gosli Alice Artach
na glasovir spremlja Frances A. Artach
4. "Bledi mesec", J. Aljaž, tenor solo Ivan Beniger
5. "Ciganska posmehulja", Adamič-Hess Mešan zbor
6. "One Fleeting Hour", by Dorothy Lee Ženski zbor
7. "Symphone Concertante No. 4", Charles Dacla, duet na gosli Eva L. Meyer
in Alice Artach, na glasovir spremlja Frances A. Artach
8. "Serenada Rimpianto", Enrico Toselli, tenor solo Frank Šabec
"Martha", Friedrich von Flotow
9. "Domu in ljubezni", Nedved Moški zbor
(tenor solo Ivan Beniger)
10. "Nazaj v planinski raj", Nedved-Hess Mešan zbor
11. "Majniku v pozdrav", P. H. Satner Ženski trio
"Kdaj moramo piti",
1. sopran Frances Vider, 2. sopran Ana Dermull, alt Katherine Bernik
12. Umetni ples, proizvajajo Margareth, Dorothea in Ruth Kompare
13. "Zlata kangljica, dr. Anton Schwab Mešan zbor
Sopran solo Ana Miško, na gosli spremljajo Eva L. Meyer in Alice Artach,
na glasovir Frances A. Artach

Zborovodja: Arno Mario Hess.

Orkester: Zvonimir.

PO PROGRAMU PLES IN PROSTA ZABAVA.

PRIHODNJE PRIREDBE KLUBA ŠT. 1, J. S. Z.: 31. dec. Silvestrova zabava v dvorani S.N.P.J., 29. januarja 1928 "Gypsy Rover", opereta v treh dejanjih s spremljevanjem orkestra v dvorani Č. S. P. S.

✠ V ŠČIPCI. ✠

PUMPANJE IN PUMPARJI.

Zvonko Bingelj piše o Kristanovem "pumpanju" SNPJ. To piše Zvonko — največji pumpar v teh krajih sveta, čigar glavno opravilo je pumpanje vseh znanih ljudi, ki se dajo napumpati. Ko je "kupil" list, je napumpal svojo sestro za tisočak, sestro svoje žene pa za drugi tisočak. Ko ga je zadnja tirjala se ji je porogal: "Pa mi vzemi kaj, če moreš!"

Dobil jih je več, ki so se dali napumpati, toda vsi, katere je pumpal se niso dali. Martina Nemanicha je pumpal za \$300 pa je odnesel dolg nos. Najlepše se mu je pa odrezal pokojni Mohor Mladič, katerega je pumpal za \$200. "Veš kaj, Zvonko?" je rekel Mohor, "počakaj da vidim, koliko imam drobiža v žepu". Posegel je v hlačni žep in privlekel petak. "Srečen si, na, vzemi teh pet dolarjev in ne vprašaj me nikdar več za denar." Vsak drugi človek, ki ima le trohico ponosa v sebi, se bi zahvalil na tak udarec ponižanja — toda Bingelj je vzel petak in odšel. Ironija usode je pa hotela, da je Bingelj potem govoril ob Mohorjevem grobu v imenu društva št. 1 SSPZ. V svojem zmešanem govoru je parkrat rekel, da je bil Mohor dober gospodar.

JOS. STEBLAY

Zemljišča, hiše, stavbišča, zavarovalnica proti ognju; javni notar.

2636 So. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Lawndale 9562.

Telefon v uradu Central 5999.

Na domu Lawndale 6707.

RICHARD J. ZAVERTNIK

ODVETNIK

127 N. Dearborn St., Soba 805,

CHICAGO,

ILLINOIS.

Frank Mivšek COAL, COKE AND WOOD. GRAVEL.

Waukegan, Ill.

Phone 2726

Tel.: Crawford 2893.

Dr. Andrew Furlan

edini slovenski
ZOBOZDRAVNIK

V CHICAGO

3341 West 26th Street.

Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 6. popoldne in od 7. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop.

You bet, da je bil! Posojila njemu ni zaupal! Boljši gospodar kot je Bingelj.

Tak človek, ki je absolutno brez značaja, ima še toliko poguma in ni ga sram, da dolži poštene ljudi pumpanja!

"JUPAJDIJA-JUPAJDA, ŠNOPC IS GUD FOR KOLERA . . ."

Sebojganski fajmošter, pravijo, "ga ne more videti". Od pijače se zmeraj "nazaj" drži. Tako ga je že prevzelo, da misli, da je velikan, pa je z bivšim psevdokomunističnim mešetarjem Veraničem ustanovil "Gladijatorja". Ta ga lomi, so rekli pametni ljudje, in neumni in pametni se smejejo. — *Glencoe's Picket.*

LENČKA JE PA NA NACETA HUDA . . .

Lenčka je naročila glavnemu vodju "progresivnega" bloka v Chicagu, naj ji kaj napiše proti Nacetu, i Bartulovič je to storil. "Nace je malomeščan, ima še dosti municije za želodec," pravi Ernest v imenu Lenčke, kakor da je ona uboga reva lačna. Ima čedno posestvo, konja, krave, prašiče in kokoši ter precej denarja na posojilu. Njen soprog dela vsaki dan in pre-

AMERIŠKIM SLOVENCEM SE NAZNANJA,

da je na trgu nova serija delnic

ZADRUŽNE BANKE V LJUBLJANI

katera je sklenila povišati kapital s štiri na pet milijonov dinarjev. Delnice se prodajajo po dva dolarja (\$2) komad, in se lahko kupi ena ali pa kolikor kdo hoče. Naročila bom sprejemal do 10. decembra t. l., s 15. decembrom se ta serija zaključí. Kdor hoče torej kupiti delnice Zadružne banke, naj se takoj odloči.

Vsa naročila je pošiljati na naslov:

Frank S. Tauchar

(zastopnik Zadružne banke za prodajo delnic v sev. Ameriki)

2501 S. Central Park Ave., Chicago, Ill.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regali, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

jema plačo po jacksonvillski pogodbi. Družčino jima dela boarder komunist, ki ima avtomobil. Brez vožnje ni. Vse to je zelo buržvazno in "malomeščansko". Nace ima malo "bečlarijo" in vsak grižljaj si je prislužil s trdim delom. Zato je po mislih Lenčke na Neffsu "malomeščan". — *Ni mu prav, Bridgeport.*

DEBATA V CHICAGU.

Predsednik: Sedaj bomo glasovali (prečita in pojasni predlog). Kateri ste za predlog, dvignite roke. (Roke šinejo kvišku, začne se štetje).

Nekdo: Ugovarjam števec. (Se ga odkloni).

Krik zadaj: Prosim, pojasnite, čemu glasujemo!

Medklic: Dve uri si poslušal, pa še ne veš!

Predsednik: Torej znova začnimo. Roke kvišku (medklic, kriki zadaj: Čemu glasujemo, pojasnite, mi ne vemo. Šum.)

Predsednik: Držite roke gor, zastopniki društev, štejte.

Eden števec: Jaz resigniram. Sem poskusil, a nagajajo od one strani. Ni mogoče.

(Klici zadaj: Čemu glasujete? Mi hočemo vedeti! Pojasnite.)

Predsednik: Pojasnil sem. Bili ste na debati — (šum. Klici: Pojasnite, o čem glasujemo! Še več šuma. Števeci resignirajo.)

Nekdo: ČEMU vaš strah *PRED GLASOVANJEM!* Saj ste ga VI hoteli!

Predsednik: Torej kaj hočete? (Medklici: Pojasnite zakaj se gre. Potrpežljivost množice gineva.)

Predsednik: Dobro, ker nočete, pa naj bo to ko-

nec. Zaključujem shod. — Tisti ki so najbolj vpili za "pojasnila": "Hura, zmagali smo, bili smo v večini." (Splošna veselost).

Predsednik (sam zase): Lep dan je bil danes, mar bi se peljal kam ven. (Zagrinjalo).

PO DEBATI V CHICAGU.

"Sedaj bodo pospali denar, boste videli." (Ugovor: Kdo pa vas je "naplozal?")

"Prmejduš, da bomo plačevali izredni asesment, jaz sem bral — (ugovor: Kje si bral? V kakšnih ničvrednih cajtengah!)

"Ob vse bomo, boste videli. Jaz sem mislil, da bomo pomedli te hudiče, pa jih ne pripraviš nikamor" (ugovor nekoga: "Saj niso smeti.")

"V Prosveti in Proletarcu boste vi imeli večino, ampak imamo jo mi." Nekdo se raztogoti: "Hudiča jo imate. Šur da jo imate, pri Binglju, Jeriču, Pircu in fajmoštru." — "Hop, tega pa nikar ne reci, z njimi jaz ne držim!"

(Nekateri so debatirali tam okrog še pozno v noč, izgubljali in dobivali. Druge nesreče ni bilo, razun, da so morda komu postale noge težke, kar pa se lahko primeri v teh časih. In pa nekoga so morali v hotelu nesti na posteljo, ker so mu postale noge nerabne.

Naročite Ameriški družinski koledar letnik svojcem v domovini. Stane \$1 in 10c za pošiljalne stroške. Pošljite nam to vsoto in natančen naslov prejemnika.

BOŽIČ SE BLIŽA

ne pozabite svojih dragih v domovini; sedaj je čas, da jim pošljete majhen dar v gotovini, da ga prejmejo še pred Božičem.

Tisoče rednih pošiljalcev je najboljša svedočba naše postrežbe pri pošiljanju denarja v Jugoslavijo in druge dežele.

Naše dobre bančne zveze in velik promet nam omogoča, da poslani denar dospe na svoje mesto v najkrajšem času in po najnižjih cenah.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave.,

Chicago, Ill.

OTTO KASPAR, predsednik

Zastopamo vse
parobrodne
družbe.

Pišite po informacije za božični izlet v Jugoslavijo.